

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Факультет природничий

**Кафедра зоології, біологічного моніторингу і охорони
природи**

**ФАУНА ДОЩОВИХ ЧЕРВІВ ЛУГІНСЬКОГО
РАЙОНУ**

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 091 Біологія

62 б/кл (з) групи

Чугунової Дар'ї Вікторівни

Науковий керівник:

кандидат біологічних наук, доцент кафедри
зоології, біологічного моніторингу та охорони
природи

Власенко Руслана Петрівна

Рекомендована до захисту

рішенням
кафедри _____

Протокол № _____ від « ____ » _____

2019 р.

Зав. кафедри _____
підпис (ПШ)

за національною шкалою	кількість балів за 100 бальною шкалою	ECTS

Дата захисту
Результат захисту

Голова ДЕК

(підпис)

(ПІП)

Члени ДЕК

(підпис)

(ПІП)

(підпис)

(ПІП)

(підпис)

(ПІП)

(підпис)

(ПІП)

Секретар ДЕК

(підпис)

(ПІП)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД.....	5
1.1. Фауністичний розподіл дощових червів родини Lumbricidae на території України.....	5
1.2. Таксономічний розподіл дощових червів родини Lumbricidae на території України.....	10
1.3 Біотопічний розподіл дощових червів родини Lumbricidae на території України.....	14
РОЗДІЛ II. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	17
2.1. Матеріали і методика дослідження.....	17
2.2. Біогеографічна характеристика природних угруповань Лугинського району.....	19
РОЗДІЛ III. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	25
3.1. Загальна характеристика досліджених видів.....	25
3.2 Аналіз біотопічного розподілу дощових червів родини Lumbricidae з території Лугинського району.....	31
РОЗДІЛ IV. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ.....	56
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
АНОТАЦІЯ.....	73
АННОТАЦІЯ.....	74
ANNOTATION.....	75

ВИСНОВКИ

1. Опрацьовано 45 літературних джерел згідно теми дослідження.
2. На території Лугинського району Житомирської області було виявлено п'ять родів черв'їв: *Aporrectodea* (Oerley, 1885), *Eisenia* (Malm, 1877), *Octolasion* (Oerley, 1885), *Dendrobaena* (Michaelsen, 1890), *Lumbricus* (Linnaeus, 1758), і відповідно 9 видів які належать до даних рядів: *Ap. rosea* (Savigny, 1826), *Ap. caliginosa* (Savigny, 1826), *Ap. trapezoides* (Duges, 1828), *Ap. longa* (Ude, 1885), *E. foetida* (Savigny, 1826), *O. transpadanum* (Rosa, 1884), *D. octaedra* (Savigny, 1826), *L. rubellus* (Hoffmeister, 1843) та *L. terrestris* (Linnaeus, 1758).
3. На підставі морфологічних досліджень було описано та подано діагнози досліджених видів черв'їв з території Лугинського району.
4. Досліджено біотопічний розподіл черв'їв та їхній видовий склад у таких біоценозах: мішані ліси, узбережжя річки Жерев та біоценоз поля, і з'ясовано, що найбільшу кількість видів виявлено на узбережжі річки Жерев, де зустрічаються всі досліджені види, біоценоз поля включає в себе такі види: *Ap. rosea*, *Ap. caliginosa*, *Ap. trapezoides*, *E. foetida*, *D. octaedra*, *L. rubellus*, *L. terrestris*, а зона мішаних лісів району – *Ap. rosea*, *Ap. caliginosa*, *Ap. trapezoides*, *Ap. longa*, *O. transpadanum*, *L. rubellus*, *L. terrestris*. Широке розселення черв'їв можна пояснити появою в них адаптаційних механізмів до дії біотичних та абіотичних факторів, оскільки, практично всі ці види є космополітними.
5. Досліджено, що на території району існують такі комплекси дощових черв'їв: лісових фітоценозів, болотяних та заплавних фітоценозів, рудеральних та сагітальних фітоценозів.
6. Визначено ступінь домінування видів дощових черв'їв родини *Lumbricidae*: евдомінантні види – це *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *Ap. trapezoides*, *L. rubellus*, *O. transpadanum*; домінантні – це *Ap. longa*, *L. terrestris*; субдомінантні – це *E. foetida*, *D. octaedra*.

7. З'ясовано, що за морфологічними ознаками (довжина тіла, ширина тіла) спостерігалась відмінність у межах виду, що свідчить про різну дію біотичних та абіотичних чинників середовища.
8. Розроблені урок на тему: «Загальна характеристика типу Кільчасті черви: середовище існування, особливості будови, біотопічний розподіл дощових червів на території Лугинського району»

АНОТАЦІЯ

Д.В. Чугунова «Фауна дощових червів Лугинського району»

В результаті дослідження фауни дощових червів родини *Lumbricidae* Лугинського району Житомирської області було виявлено 9 видів дощових червів: *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *Ap. longa*, *Ap. trapezoides*, *D. octaedra*, *E. foetida*, *L. terrestris*, *L. rubellus*, *O. transpadanum*, відповідно із 5 родів: *Aporrectodea*, *Dendrobaena*, *Eisenia*, *Lumbricus*, *Octolasion*. Проведена статистична обробка за допомогою програми Microsoft Office Excel 2016 та встановлено, що евдомінантними видами (більше 10%) є *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *L. rubellus*, *Ap. trapezoides*, *O. transpadanum*. Встановлено домінуючі види (від 5 до 10%): *Ap. longa*, *L. terrestris*. Отримані дані вказують на те, що ці види є космополітними але потребують подальшого вивчення в межах Лугинського району, оскільки, проживають в різних біоценозах і можна припустити, що їх стрімке поширення обумовлене не тільки генетичними, а також і екологічними факторами. Досліджено біотопічний розподіл люмбрицид на даній території

Ключові слова: дощові черви, люмбрициди, домінуючість

АННОТАЦИЯ

Д.В. Чугунова «Фауна дождевых червей Лугинського района»

В результате исследования фауны дождевых червей семейства *Lumbricidae* Лугинського района Житомирской области было обнаружено 9 видов дождевых червей: *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *Ap. longa*, *Ap. trapezoides*, *D. octaedra*, *E. foetida*, *L. terrestris*, *L. rubellus*, *O. transpadanum*, соответственно из 5 родов: *Aporrectodea*, *Dendrobaena*, *Eisenia*, *Lumbricus*, *Octolasionum*. Проведена статистическая обработка при помощи программы Microsoft Office Excel 2016, и установлено, что эвдоминантными (больше 10%) есть: *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *L. rubellus*, *Ap. trapezoides*, *O. traspadanum*. Установлено доминантные виды (от 5 до 10%): *Ap. longa*, *L. terrestris*. Полученные данные указывают на то, что эти виды есть космополитными, но нуждаются в дальнейшем изучении в пределах Лугинського района, поскольку, проживают в разных биоценозах, и можно предположить, що их стремительное распространение обусловлено не только генетическими, но и экологическими факторами. Исследовано биотопическое распределение люмбрицид на этой территории

Ключевые слова: дождевые черви, люмбрициды, доминантность

ANNOTATION

D. Chuhunova «Fauna of the rainworms of Luhyny district»

As a result of the researching of the fauna of rainworms of the family Lumbricidae of Luhyny district, Zhytomyr region were identified 9 species of reinworms: *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *Ap. longa*, *Ap. trapezoides*, *D. octaedra*, *E. foetida*, *L. terrestris*, *L. rubellus*, *O. transpadanum*, a accordiny to 5 genus of the reinworms: *Aporrectodea*, *Dendrobaena*, *Eisenia*, *Lumbricus*, *Octolasion*. Carried out statistical processing through Microsoft Office Excel 2016 and established the eudoment species (more 10%) are: *Ap. caliginosa*, *Ap. rosea*, *L. rubellus*, *Ap. trapezoides*, *O. transpadanum*. Dominant species are established (from 5 to 10%) *Ap. longa*, *L. terrestris*. The obtained data indicate theat these species are cosmopolitan species, which require farther studies in Luhyny district, because they live in different biocenoses can be assumed that their rapid spread is due not only genetic but also ecological factors. The biotopic distribution of lumbricide in this territory has been studied.

Key words: rainworms, lumbricidae, dominance